

UZALUDNI PROEUROPSKI PLEDOAJE – PRILOZI “REFLEKSIVNIM MODERNIZACIJAMA”*

DOI: 10.20901/an.12.11

Pred nama se nalazi petnaesta knjiga izvanrednog profesora s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru dr. sc. Mile Lasića. Knjiga intrigantnog naslova “Uzaludni proeuropski pledoaje” i još zanimljivijeg podnaslova “Prilozi ‘refleksivnim modernizacijama’” ponovno nas podsjeća na prepoznatljiv autorov pristup tranzicijskim problemima regije jugoistoka Europe u nastojanjima europeizacije ambijenata tijekom procesa približavanja Europskoj uniji.

Iz samog naslova ove knjige može se zaključiti kako se Lasić osjeća kao *don Quijote* u zemlji koju naziva zemljom *zarobljenog uma*, gdje već dugi niz godina progovara o potrebnoj promjeni kulturološke i političke paradigme aktualnog pravno-političkog nasilja u paradigmatu uvažavanja oformljenih nacionalnih i drugih identiteta, te isto tako podiže glas oko potrebe uvažavanja međunarodno priznatog okvira. U neku ruku je i logično što je, upravo zbog britke i jasne kritike, autor gurnut na marginu u predpolitičkom društvu kakvo je bo-

sanskohercegovačko, te da s te margine, u maniri dobrog prijatelja BiH, uspješno svjedoči kako je borba s vjetrenjačama ipak moguća i nije uzaludna. Uostalom, zar nas povijest ne uči kako je upravo borba sa zatvorenim umovima, fromovski rečeno bolesnim društvima, osuđena samo na pobjedu i kako završava ozdravljenjem?!

Veliki dio ovog Lasićeva apela, ili kako sam voli reći pledoajea, posvećen je (ne)sposobnosti izgradnje zajedničkih vizija bosanskohercegovačkih naroda i ograničavanju neizbježnih povijesnih pogrešaka u procesu nadilaženja postojećeg statusa quo, odnosno zamrznutog konflikta. Otvoreno društvo, u Lasićevoj reinterpretaciji Popperove sintagme, je njegova misao vodilja, jednako kao i ideja pluralnosti i demokracije kojima zajedno i ne može cilj biti drugo već promicanje kritičizma, raznolikosti i izbjegavanje nasilja, kako bi se u konačnici stiglo do širokih konsenzusa o budućnosti drage mu zemlje. Predanost nenasilju, kritičkoj misli i slobodi govora, suge-

* Mile Lasić, *Uzaludni proeuropski pledoaje – prilozi “refleksivnim modernizacijama”*, Opuzen i Sarajevo, Akulturacija i Synopsis, 2016., 232 str.

stija za kritičkim pogledom temelj su Lasićeva politološkog i proeuropskog narativa. Autoru je jasno, i to opetovano ponavlja, kako je EU projekt mira u svjetskim razmjerima. Poučen iskustvom kultura u kojima je boravio, želi dokazati da ovom dijelu Europe za potpuno ozdravljenje ne preostaje ništa drugo osim pristojne integracije u europsku obitelj. U tom kontekstu se mogu i moraju razumjeti njegovi pledoajei o prijenosu dijelova suvereniteta na zajednička radna tijela i institucije, ali ne kako bi suverenitet i identitet izgubili, već kako bi doprinijeli izgradnji svjetske civilne sile u nastajanju kakva je EU, odnosno promjeni politološke i kulturološke paradigme te izgradnji drugačijeg promišljanja kulture zajedničkog identiteta, odnosno novog tipa političke zajednice. Baš tu nas Lasić upozorava i na metodološki nacionalizam u razumijevanju EU, posebno na nacionalističke, separatističke i unitarističke narative i politike, koje su prepreka u kretanju zemlje naprijed u nužne i hitne gospodarske, socijalne, ustavnopravne i druge reforme.

Već u podnaslovu knjige pronalazimo sintagmu posuđenu od profesorskog mu uzora, Ulricha Becka, kojom zapravo želi apelirati na nužnost tzv. reflektivne modernizacije uz odustajanje od metodološkog nacionalizma, čime Beck prosvjeduje protiv zatvaranja u uske identitete, ali ne zagovara njihovo nasilno i dekretsko ukidanje već nadržavanje putem kozmopolitizacije. U ovom kontekstu i Lasić na Beckovom tragu pledira za popravnim ispitom druge moderne za sve one zemlje i kulture u kojima se društvo nije pomaknulo dalje od razumijevanja klasične (prve) političke moderne. Lasić ovdje usporedbu veže i uz Gellnera koji također smatra kako su se nekim narodima i zemljama posrećila vremena poslije pada Zida i dokidanja

željezne zavjese pa su iskoristili šansu druge liberalne revolucije, a nekima nisu...

Zastarijevanje klasične političke moderne za Becka je rezultat dinamike same modernizacije u društvu koje i dalje vjeruje u ideale, mehanizme i pojmovni aparat stare modernizacije. Beck to zove pronalazanjem političkoga i zahtjeva napuštanje "*...okvir(a) politike statusa quo industrijskog društva u pogledu njezinih ciljeva – suverenost nacionalne države i njezin vojni pandan, privredni rast, potpuna zaposlenost i socijalna sigurnost, vodeće stranke koje na tim ciljevima počivaju te shvaćanje političkoga na osnovi koordinata lijevo-desno – ili se taj politički horizont jednostavne modernizacije bar mora otvoriti, proširiti, ponovno promisliti i preustrojiti...*", te zaključuje kako smo "*...time već stigli do pronalazjenja političkoga*". Lasić u ovoj knjizi, naslonjen uvelike na Becka, govori o smislu "*...kretanja naprijed putem sustavnih reformi koje uključuju poštovanje sviju identiteta i ambijenata, ljudskih prava i principa pravne države*", te slično kao i Beck vjeruje kako i više nego ima smisla o tome govoriti u "*...zemljama pred-političke kulture kakve su u pravilu zemlje 'zapadnog Balkana'*".

Lasić je naslonjen i na Kantovu i Popperovu etičku percepciju kritičizma i samokritičizma, kojima dodaje vlastitu racionalnost i neobičan optimizam unutar kojeg je moguće napraviti socijalne reforme uz miroljubivi odnos između zemalja i naroda. On postavlja minimalistički ideal i uvjet koji treba tražiti i s njime slaviti dostignuća moderne racionalnosti, odnosno liberalne demokracije. Ova avantura u kreativnom i kritičkom Lasićevom radu razbuđuje neriješene duhove prošlosti gurnute pod tepih te nudi sredstva rješavanja problema mirnim putem: vrijednosti slobode misli

i govora, toleranciju i individualizaciju. Unatoč činjenici da demokracija uvijek mora ostati vjerna otvorenosti novim idejama, zaštita, po mojem poimanju Lasića, mora biti bespredmetno osigurana za manjinske skupine. Iz tog razloga snažno afirmira potrebu za institucionalnom jednakopravnosti koja mora biti čvrsto izgrađena kako bi zaštitila slabe od jakih, odnosno manjine od većine.

U borbi protiv diktature iskrivljene demokracije, ili kako ju sam naziva demokraturom, Lasić podiže visoko zastave kozmopolitizacije, pa ako baš hoćete i socijal-demokracije, jer ono što je lijevo u njegovom razumijevanju direktno je i kozmopolitsko, a nedostatak jednog dokida drugo. Pritom je svjestan kako bosanskohercegovačka socijal-demokracija u ovom trenutku ne postoji pa se vodi brojnim pozitivnim primjerima iz zemlje u kojoj je prethodno proveo dugi niz godina.

* * *

Ako sam izrečenim, bar u segmentima, obrazložio zašto vrijedi pročitati ovo novo Lasićevo djelo na 232 stranice, osjećam se pozvanim reinterpretirati i strukturu knjige koja je napravljena u dva dijela. U prvom dijelu nalazi se 29 zagrebačkih priča napisanih u 2015. godini za portal Autograf.hr kojima autor pokazuje odgovornost prema struci. Sve ove radove o različitim temama povezuje jasna i konzistentna analiza i zajednička misao vodilja o nužnosti kretanja naprijed putem europeizacije narativa i politika. Krenuvši od svojevrzne obrane stava zašto je Josipović bio i njegov kandidat na prošlim predsjedničkim izborima u Republici Hrvatskoj, preko temeljne analize poruka koje je aktualni papa Franjo uoči i tijekom apostolskog posjeta donio predmodernoj BiH, sve do izravnog otklona od svake vrste totalita-

rizma (gdje se nije libio uključiti i onaj lijevi), te referiranja na važna događanja i krize unutar EU, Lasić nam pokazuje širinu svojih promišljanja i definitivno dokazuje kako je o njemu moguće reći sve drugo osim da ga se može svrstati u skupinu ideologa i plaćenika aktualnih politika, u kojoj su se na nesreću pronašli mnogi njegovi kolege po akademskoj tituli i/ili godinama staža u struci. Lasić se, primjetno je, cijelim svojim radom i životom trudi pokazati kako je moguće ne pripadati ni jednoj političkoj opciji, ukoliko se želi biti vjerodostojan politolog.

U drugom dijelu knjige se našla jedna njegova, kako sam kaže, iznudena polemika kao i jedan cjelovit intervju koji direktno svjedoči o vrijednostima koje živi i koje kao sekularni propovjednik propovijeda. Upravo o tim vrijednostima posve izravno govori po meni možda i najvažniji esej u knjizi: *'Pitanje krivnje' i 'groblje Mira' na brdu Bile iznad Mostara*. U njemu Lasić naglašava kako je *"...rad na nacionalnom pamćenju neugodan, ali nužan..."* radi dekonstrukcije *"...vlastitih 'tamnih fleka' u bližoj ili daljoj prošlosti, kako bi se definitivno odustalo od proizvodnje primordijalističkih i perenijalističkih laži čemu su nažalost sklone historiografije, politologije i sociologije u svim našim političkim i akademskim centrima"*. Važno je, kako veli Lasić i tu se s njim u potpunosti slažem, naučiti se prvo *"...postidjeti, kako bismo potom imali pravo i dostojanstveno oplakivati svoje mrtve, ma gdje i kako pali, u ime ma koje ideologije to bilo"*. Mogu se samo složiti i s autorovim upozorenjem kako *"...tvrdo glavo jednodimenzionalno obilježavanje teških trauma u prošlosti – i na hrvatski i bošnjački i srpski način – svjedoči neizravno i o žurnoj potrebi europeizacije i kozmopolitizacije ambijenta i identiteta"*.

U ovaj dio knjige uključeno je i nekoliko doista važnih politološko-kulturoloških osvrtâ na događaje i ljude iz Lasićeve druge domovine (Njemačke), primjerice onaj pisan povodom deset godina vladavine Angele Merkel ili smrti najmisanonijeg njemačkog kancelara Helmuta Schmidta, kao i prve godišnjice smrti profesora Becka, u kojima Lasić i definitivno konkretizira što misli pod njemu najvažnijim pojmovima – europeizacije javnih narativa i politika.

Zahvalan sam Lasiću što nam je u ovom radu umnogome otklonio iluzije, što nam je kroz svoje radove pokazao kako aktualne politike traže upravo ono što znaju da će naći i ne zamišljaju svijet drugačijim od onog vlastitog kojeg kroje. U *Pledoajeu* nas i profesorski uči da

samo zato što pripadamo jednoj kulturi ne znači da ne možemo uočiti i razumjeti drugu. Upravo suprotno, zato što smo iz bilo kojeg razloga selektivno oslijepili, ne znači da smo i potpuno slijepi ili da smo osuđeni na sljepoću za cijeli život.

Na kraju zaključujemo time kako je Lasić definitivno jedan od onih autora s čijim se interpretacijama, apelima ili pledoajeima možemo ili složiti ili nesložiti. Ako ste došli do jednog od ova dva zaključka, a u kontekstu geografskog, političkog i kulturološkog područja u kojem je knjiga objavljena, to može značiti kako je uzaludni proeuropski pledoaje ujedno temeljito pročitane.

Više od toga autoru i ne mogu poželjati.

Augustin Zonjić